

Leena Lehtinen, KTT, OTL, tutkimusjohtaja (Venäjä-oikeus), Lapin yliopisto

Venäjän uuden metsälain täytäntöönpanosäädöksen keskeiset vaikutukset

Raportti laadittu 29.12.2006 lakitoimiston Lex Leena Lehtinen Tmi
KTM-projektissa ” Venäjän markkinoiden oikeusperustan arviointia suomalaisyritysten kannalta”

Venäjän uusi metsälaki astui voimaan 1.1.2007. Kaikki ei kuitenkaan muutu heti. Vanha metsälaki vuodelta 1997 kumoutuu lopullisesti 1.1.2008 lukien, eikä siitä ole v. 2007 voimassa kuin lyhytaikaiseen käyttöön osoitettujen metsien puunkaatolupia koskevat normit. Vanhan lain nojalla annetut muut säädökset, normit ja määräykset ovat kuitenkin edelleen voimassa, kunhan eivät ole ristiriidassa uuden metsälain kanssa. Tämä on tuttu ongelma venäläisessä oikeusmaailmassa. Uuden metsälain täytäntöönpanolaki avoimesti säätää, että myös Neuvostoliiton lainsäädäntöä sovelletaan, kunnes säädetään uudet normit. Käytännössä voi siis hyvinkin esiintyä määräyksiä, jotka on antanut SNTL:n metsäviranomaisen, ja jotka siis edelleenkin ovat sitovia siltä osin kuin eivät ole ristiriidassa uuden metsälain kanssa.

Metsälain säätämisen yhteydessä tehtiin muutoksia keskeisiin kiinteistöoikeudellisiin säädöksiin. Maalakiin tehtiin muutoksia koskien metsämaiden vaihdantakelpoisuutta. Varsinaiset talousmetsät/lesnoj fond ovat edelleenkin rajoitetusti vaihdannassa. Näitä metsämaita ei voi siirtää yksityiseen omistukseen paitsi mikäli asiasta annetaan federaation laki. Metsälaki ja metsälain täytäntöönpanolaki määrittelevät varsinaiset talousmetsät federaation omistamiksi. Niiden vaihdannassa tulee kysymykseen vain vuokra, ei kauppa. Niiden vuokraaminen on rajoitettua metsälain sääntelemällä tavalla.

Metsänvuokrasopimukseen laki vaikuttaa välittömästi. Laki sääntelee metsänvuokrana valtion ja kunnan omistamien metsäpalstojen vuokrasopimuksia. Metsänvuokra tulee siis edelleenkin olemaan erityinen sopimustyyppi, ei tavanomainen maanvuokrasopimus, jollaisesta olisi kyse yksityisessä omistuksessa olevaa metsämaata vuokrattaessa.

Voimassa olevat metsänvuokrasopimukset on muutettava uutta lakia vastaavaksi v. 2007 aikana. Sopimuksen muuttamiseksi on tehtävä hakemus (zajavlenie) metsäpalstan vuokralle antamisesta/asettamisesta sekä solmittava vuokrasopimus. Lain voimaantulosäädös ei tarkemmin määrittele tätä proseduuria.

Uuden metsälain mukaan puunhakkuu- ja puunjalostustarkoituksiin ym. metsää vuokrataan 10-49 vuodeksi. Tämän vuokrakauden jälkeen vuokralaisella on etuoikeus jatkaa sopimusta.

Täytäntöönpanosäädös määrää kuitenkin, että vaikka v.2006 voimassa oleva sopimus on tehty kymmeneksi vuodeksi, ei vuokralaisella ole sopimuksen jatkamiseen etuoikeutta, vaikka sopimus muutoin muutetaankin uutta lakia vastaavaksi. Niinpä esim. 8 v. sitten solmittu 10v-sopimus tulee muuttaa uutta lakia vastaavaksi, jotta puunhakkuuta voidaan harjoittaa jäljellä olevat 2 v., mutta kahden vuoden kuluttua ko. metsäpalsta voidaan saada uudelleen vuokralle huutokaupan kautta tai muutoin uuden lain mukaisesti - esim. investointihankkeeseen liittyen.

Uusi metsälaki ei aseta mitään kieltoja metsäpalstan vuokraoikeuden alivuokraukselle tai edelleenvuokraukselle, eikä panttaamiselle eli vakuudeksi antamiselle. Metsänvuokraoikeus voidaan näin ollen myös sijoittaa yhtiöön tai osuuskuntaan. Metsälain täytäntöönpanosäädöksessä kielletään kaikki edellä mainitut vuokrasopimuksen vaihdantatoimet voimassa olevien sopimusten osalta ennen niiden saattamista vastaamaan uutta metsälakia. Nyt voimassa olevat vuokrasopimukset on siis ensin muutettava uuden lain mukaisiksi tarkemmin määriteltyä proseduuria noudattaen, ja vasta sen jälkeen voidaan vuokraoikeus siirtää, sijoittaa tai pantata.

Uusi laki määrää palontorjuntaa, metsänkasvatusta ym. koskevat asiat vuokralaisen vastuulle, mikä on otettava huomioon metsänvuokrasopimuksia uudistettaessa. Tämän vuoksi nämä metsänhoitokysymykset on järjestettävä uuden metsälain mukaisesti, eikä aiempi lainsäädäntö eivätkä vuokrasopimuksen ehdot esim. kustannusvastuun jaosta vuokralaisen ja vuokranantajan/valtion välillä metsänhoidon, kasvatuksen ja palontorjunnan järjestämiseksi päde. (Voimaantulosäädöksen 4§4 kohta ei koske tavanomaisia puunhankintatarkoituksessa tehtyjä vuokrasopimuksia, vaan erityistilanteita.)

Siviililakiin ja maalakiin tehtiin tärkeitä muutoksia liittyen metsän oikeudelliseen luonteeseen. Metsä ei ole enää yksi siviililaissa luetelluista kiinteistötyypeistä. Metsä ei ole maasta erillinen esineoikeuksien kohde, eikä se näin muodoin voi olla eri tahon omistuksessa kuin maa, jolla metsä kasvaa. Esineoikeuksien kohteena oleva kiinteistö ei enää ole metsä vaan maapalsta, metsämaapalsta. Tarkoitettaessa erityistyyppistä metsää, esim. federaation omistuksessa olevia varsinaisia talousmetsiä (lesnoj fond), laki käyttää ilmaisua ”talousmetsien maapalsta”, ”maa talousmetsistä” jne.

Siviililakiin tehtiin huomionarvoinen muutos poistamalla luonnollisilta henkilöiltä oikeus saada pysyvä käyttöoikeus (erityistyyppinen esineoikeus) valtion tai kunnan omistamaan maahan. Tämä tarkoittaa sitä, että vain valtion tai kunnan unitaarisilla yrityksillä voi olla maata – ja näin muodoin myös metsämaata – pysyvässä käytössä. Siviililakiin nyt tehdyin muutoksin kielletään tällaisen maan vuokraaminen tai ilmaiseen määräaikaiseen käyttöön antaminen. Niinpä valtion ja kuntien laitokset ja yritykset, joilla on pysyvin käyttöoikeuksin julkisomisteista maata/metsää, eivät saa vuokrata tai muutoin antaa ulkopuolisille käyttöön ko. maita. Tämä normi saattaa tulla hyvinkin eteen metsätalouslaitoksia/leshozeja reformoitaessa: Jos näiden sijaan muodostetuille yrityksille ja muille organisaatioille osoitetaan peruspääomaan valtion talousmetsiä pysyvin käyttöoikeuksin, ei näitä metsiä saa antaa käyttöön tai vuokrata kolmannelle taholle.

Mielenkiintoinen muutos maalakiin tehtiin poistamalla metsätaloudelle aiheutuneen vahingon korvausvelvollisuus, kun metsätalousmaalta/lesnoj fond osoitetaan tontti rakennustarkoituksiin.

Metsälain hyväksymisen yhteydessä tehtiin muutoksia mm. lakiin hallinnollisten rikkomusten seuraamuksista. Sanktiot ovat pääpiirteissään samankaltaisia ja samansuuruisia, kuin aiemmin, mutta viranomaisille määrättävät rangaistussakot metsien käyttöoikeuksien myöntämisessä esiintyvien lainvastaisten menettelyjen johdosta ovat kaksinkertaistuneet. Myös puunhakkuusäytäntöjen rikkomuksista sanktiot ovat sakkojen osalta moninkertaistuneet niin luonnollisille henkilöille kuin toimihenkilöille ja oikeushenkilöillekin.

Federaation omistuksessa olevien varsinaisten talousmetsien (lesnoj fond) alueella olevien metsäkylien maat on muutettava toiseen maaluokkaan/maakategoriaan maakategorialain määräämällä tavalla. Metsäkylien maiden muuttaminen talousmetsämaista taajamamaiksi edellyttää VF:n hallituksen päätöstä.

Metsäpalstat, jotka ovat valtion omistamilla mailla, ja jotka eivät ole varsinaisia metsätalousmaita (lesnoj fond), tulee määritellä joko liittovaltiosubjektin tai kunnan määräysvaltaan maalainsäädännön mukaisesti. Kyse on valtion maaomaisuuden jakosäädöksistä, joita muutettiin äskettäin. (ks. raportti Valtion maiden jako-ongelmista Venäjällä 13.8.2006)

Metsätalouslaitokset(leshoz) tulee muuttaa federaation omistuksesta liittovaltiosubjektien omistamiksi laitoksiksi 1.2.2007 lukien. Metsätalouslaitokset(leshoz) tulee muuttaa valtion laitoksista siviililain mukaisiksi organisaatioiksi eli yhtiöiksi tai valtion yrityksiksi 1.1.2008 lukien.